

พิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง : ประเภทและบทบาทหน้าที่

มาลาศรี เพ็ชรไทย^{1*} อติกานต์ หมายดี² รัชชานนท์ แสงวิเชียร³ และ ศุภรัช คุ่มครอง⁴

บทคัดย่อ

^{1 2 3 4} คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ประเทศไทย

¹ s65123401028@ssru.ac.th

² s65123401027@ssru.ac.th

³ s65123401014@ssru.ac.th

⁴ suppatat.kh@ssru.ac.th

* ผู้รับผิดชอบหลัก

บทความวิจัย

รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2568

แก้ไขบทความ: 12 กรกฎาคม 2568

ตอบรับ: 11 สิงหาคม 2568

บทความนี้มุ่งศึกษาประเภทและบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงมี 3 ประเภท ได้แก่ พิธีรับผีโรง พิธีส่งผีโรง และพิธีแก้ผีโรง แต่ละประเภทยังมีบริบทการประกอบพิธีแตกต่างกันและใช้หมู่เป็นองค์ประกอบหลักในพิธี นอกจากนี้พบว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงมีบทบาทหน้าที่ 5 ด้าน ได้แก่ (1) บทบาทด้านการเป็นที่พึ่งด้านต่างๆ จำแนกเป็น 1. การเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพ 2. การเป็นที่พึ่งด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่ 3. การเป็นที่พึ่งด้านโชคลาภ 4. การเป็นที่พึ่งด้านการเรียน (2) บทบาทด้านการควบคุมพฤติกรรมคนในสังคม (3) บทบาทด้านการสืบทอดคติการบูชาบรรพบุรุษที่มีรากมาจากมอญ (4) บทบาทด้านการแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (5) บทบาทด้านการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามแก่ครอบครัวและผู้คนในหมู่บ้าน

คำสำคัญ พิธีไหว้ผีโรง ผีบรรพบุรุษ ความเชื่อของชาวมอญ
อ่างทอง บทบาทหน้าที่ของคติชน

¹ บทความวิจัยนี้ปรับปรุงมาจากรายงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ประเภทและบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรง : กรณีศึกษาหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง” ในรายวิชาการวิจัยทางภาษาไทย หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2567

The “Phi Rong” Worship Ritual in Wat Bot Village, Pho Muang Phan Subdistrict, Samko District, Ang Thong Province: Types and Functions

Malasri Phetthai^{1*}, Atikan Maydee², Ratchanon Sangwichain³, and
Suppatat Khumkrong⁴

Abstract

This article aims to study the types and functions of the Phi Rong ritual in Wat Bot Village, Pho Muang Phan Subdistrict, Samko District, Ang Thong Province by applying the functional approach in folkloristics. The findings reveal that the ritual comprises three types: Rap Phi Rong, Song Phi Rong, and Kae Phi Rong. Each type is conducted within a distinct ritual context and involves the pig as a primary ritual element. In addition, the ritual was found to have five main functions: (1) serving as an important source of support, categorized into four aspects—health, exemption from military conscription, hope for good fortune, and academic success; (2) controlling people's behavior; (3) transmitting ancestral worship beliefs rooted in Mon traditions; (4) expressing local identity; and (5) fostering harmonious relationships among family members and community members in the village.

Keywords: Phi Rong ritual, Ancestral spirits,
Mon beliefs, Ang Thong, Functions of
folklore

^{1 2 3 4} Faculty of Humanities
and Social Sciences,
Suan Sunandha Rajabhat
University, Thailand

¹ s65123401028@ssru.ac.th

² s65123401027@ssru.ac.th

³ s65123401014@ssru.ac.th

⁴ suppatat.kh@ssru.ac.th

* Correspondence

Research Article

Received: 8 May 2025

Revised: 12 July 2025

Accepted: 11 August 2025

1. บทนำ

จังหวัดอ่างทอง¹ ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยมีมอญเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่มีบทบาทในอ่างทอง ดังจะเห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีชาวมอญอพยพเข้ามาอาศัยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงต้นรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันชาวมอญมิได้อาศัยในอ่างทองเท่านั้น หากแต่ส่วนมากอาศัยกระจายอยู่ทั่วประเทศโดยเฉพาะพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันตก และยังคงดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะระบบความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษและความศรัทธาในพุทธศาสนาโดยสะท้อนผ่านพิธีกรรม ประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ (สกุลกร ยาไทย, 2566)

วัฒนธรรมของชาวมอญมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น งามัญคดี – MON Studies (2558) เล่าเกี่ยวกับชุมชนมอญในอ่างทองไว้อย่างน่าสนใจว่า ชุมชนมอญในจังหวัดอ่างทองแม้ไม่มีสิ่งแสดงออกถึงความเป็นมอญชัดเจนอย่าง ชุมชนมอญแห่งอื่น ๆ แต่ยังคงเหลือชื่อบ้านนามเมืองที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์กับ ชาติพันธุ์มอญอยู่หลายแห่ง เช่น วัดมอญ บ้านท่ามอญ บ้านปากคลองมอญ เป็นต้น รวมทั้งร่องรอยการนับถือผีโรง ทั้งประเพณีการรับผีโรง และประเพณีการแก้ผีโรง ทั้งนี้ พระครูโชติธรรมสุนทร (2538, น. 2-6) อธิบายถึงประเพณีเกี่ยวกับผีโรงว่าทำไปเพื่อ ป้องกันเสนียดจัญไรหรือเพื่อป้องกันผี

“ผีโรง” หมายถึง ผีบ้านผีเรือนหรือผีบรรพชนของมอญ (งามัญคดี – MON Studies, 2558) คำว่า “โรง” ในที่นี้มาจากคำว่า “โรงเรือน (จังหวัดอ่างทอง, 2542, น. 193) ดังนั้น “ผีโรง” จึงหมายถึง ผีประจำบ้านเรือนหรือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ

¹ จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอไชโย อำเภอป่าโมก อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอแสวงหา และอำเภอสสามโก้ (ทิวารวรรณ อิมสมัย, 2543, น. 43-73) ชื่อเมืองอ่างทองน่าจะมาจาก “บางคำทอง” ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านเดิมตามข้อสันนิษฐานของพระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) แต่ในบางกระแสเชื่อว่าอ่างทองน่าจะมาจากชื่อแม่น้ำลำคลองในย่านนั้น มีบริเวณหนึ่งเคยเรียกว่า “ปากน้ำปะคำทอง” ซึ่งเป็นแยกของแม่น้ำหลังศาลากลางจังหวัดกับแม่น้ำอีกสายหนึ่งที่อยู่ลึกเข้าไป เรียกว่า “แม่น้ำสายทอง” ซึ่งปัจจุบันตื่นเขินแล้ว คำว่า “ทอง” ของแม่น้ำทั้งสองสายจึงนำมาใช้เรียกเมืองอ่างทอง (ดาณูภา ไชยพชรธรรม, 2560, น. 257)

ประเพณีนับถือผีของชาวมอญมีมาแต่ครั้งพุทธกาล ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ หากนับถือผีสัตว์ชนิดใด จะต้องนำสัตว์ชนิดนั้นมาทำอาหารเช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษ ผีที่ชาวมอญนับถือมีหลายประเภท หนึ่งในนั้นคือผีโรงซึ่งเป็นผีประจำตระกูลหรือผีบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว การนับถือผีโรงจะสืบทอดเมื่อบิดาเสียชีวิต บุตรชายคนโตจะรับผีไปไว้ที่บ้าน ด้วยความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษยังคงวนเวียนมารักษาลูกหลานไม่ว่าจะทำการสิ่งใดจะต้องบอกกล่าวผีบรรพบุรุษด้วยความเคารพ (โสมชยา ธนังกุล, 2562, น. 41-43)

การบูชาบรรพบุรุษ (Ancestor worship) มักแสดงออกด้วยพิธีกรรมเพื่อเช่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วในโอกาสต่าง ๆ (สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2561, น. 18) ความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษหรือผีโรงที่อ้างทองสะทอนผ่านประเพณีพิธีกรรมสำคัญในท้องถิ่น ดังเช่น พิธีกรรมไหว้ผีโรง ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 1360) ให้ความหมายของคำว่า “ไหว้ผี” ว่าหมายถึง “ทำพิธีเช่นผี” ดังนั้นพิธีกรรมไหว้ผีโรง คือ การประกอบพิธีเช่นผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมไหว้ผีโรงในจังหวัดอ่างทองได้รับการนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลาย ดังตัวอย่างจาก ช่อง TIKTOK Thairath Studio (2566) ซึ่งนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ “แก้ผีโรง” ที่อ่างทอง ความตอนหนึ่งว่า

ผีโรงเนี่ยเป็นผีบรรพบุรุษที่เขาารับนับถือกัน เพราะเชื่อว่าจะคอยปกป้องรักษาคนในตระกูล คอยดูแลลูกหลานโดยจะรับสืบทอดกันในตระกูล. . . พิธีนี้จะผูกพันกับหมู. . . จะเริ่มขึ้นเมื่อเด็กคนนั้นเริ่มกินหมูหรือเริ่มพูดคำว่าหมู ก็จะต้องเตรียมหมู อาจจะเลี้ยงไว้เองหรือจะซื้อมาก็ตาม เชือดแล้วก็เอาไปตั้งไว้กลางลาน แล้วก็มีการเผาข้าวปากหม้อ เหล้าขาวน้ำต่าง ๆ เตรียมให้ครบก็จะสวดบูชาพระพุทธรูปเจ้าก็คืออะไรก็ตามจบเสร็จสวดชุมนุมเทวดาเสร็จ สวดลาผีโรงจะต้องตัดเนื้อหมูตัวนั้นเลยเป็นชิ้นเล็ก ๆ เอาไปลวกน้ำร้อนมาให้เด็กคนนั้นกินเข้าไปเป็นอันเสร็จพิธี

จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมไหว้ผีโรงที่จังหวัดอ่างทอง เป็นพิธีที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ เป็นพิธีกรรมในวิถีชีวิตของชาวบ้านตั้งแต่วัยเด็ก มีการประกอบพิธีกรรมหลากหลายประเภท ดังเช่น พิธีรับผีโรง และแก้ผีโรง มีขั้นตอน

การประกอบพิธีอย่างเป็นระบบ ทั้งยังมีบทบาทสำคัญทั้งการสืบเชื้อสายผีโรง รวมถึงมีบทบาทด้านการเป็นที่พึ่งทางใจเพื่อคุ้มครองคนในตระกูล นำเสนอใจว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงที่อ่างทองมีประเภทใดบ้าง แต่ละประเภทยังมีองค์ประกอบ ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมอย่างไร และมีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไรต่อชาวอ่างทอง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่าผู้ศึกษาเกี่ยวกับผีมอญบ้างแล้วแต่เป็นการศึกษาในพื้นที่อื่น มิได้เจาะจงพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับผีโรงอ่างทองนั้น มักจะได้รับการกล่าวถึงในลักษณะบทความขนาดสั้นหรือส่วนหนึ่งในหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อ่างทองเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเภทและบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรงของจังหวัดอ่างทอง โดยเลือกหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านหนึ่งในจังหวัดอ่างทองที่ยังคงสืบสานพิธีกรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านอย่างชัดเจน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประเภทของการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรงของหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

2.2 เพื่อวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรงที่มีต่อหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

3. วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในลักษณะการวิจัยภาคสนาม (Documentary research) ผสมผสานกับการวิจัยเอกสาร (Field research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเป็นลำดับ ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ทั้งในลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation)

3.3 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยศึกษาการประกอบพิธีกรรมแต่ละประเภท ด้านวัตถุประสงค์ องค์ประกอบ ขั้นตอนการประกอบของพิธีกรรม และวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรม โดยใช้กรอบแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทั้งข้อมูลเอกสาร ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม และใช้ข้อมูลอื่น ๆ มาประกอบการวิเคราะห์

3.4 เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย ในลักษณะพรรณนาความ (Descriptive) รวมทั้งมีสรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะในช่วงท้าย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตพื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยศึกษาประเภทและบทบาทของพิธีกรรมไหว้ผีโรงโดยจำกัดขอบเขตเฉพาะในหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เท่านั้น สาเหตุที่เลือกพื้นที่นี้เนื่องจากพิธีกรรมไหว้ผีโรงในหมู่บ้านดังกล่าวของจังหวัดอ่างทองมีการประกอบพิธีกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะและเป็นหมู่บ้านที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมไทยพุทธและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีรากมาจากมอญ

4.2 ขอบเขตของพิธีกรรมและช่วงเวลาการศึกษา ผู้วิจัยเลือกศึกษาพิธีกรรมไหว้ผีโรงโดยกำหนดขอบเขตของพิธีกรรมไว้ 3 พิธี ได้แก่ รับผีโรง ส่งผีโรง และแก้ผีโรง เนื่องจากเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ผู้คนในหมู่บ้านรับรู้และปฏิบัติต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น โดยผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลภาคสนามพิธีกรรมไหว้ผีโรงในลักษณะการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ณ บ้านคุณพยอม กระแจะจันทร์ หมู่บ้านวัดโบสถ์ เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568 ทั้งยังเก็บข้อมูลพิธีกรรมจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านวัดโบสถ์ครอบครัวอื่น ๆ ระหว่างวันที่ 4 มกราคม 2568 ถึง วันที่ 12 มีนาคม 2568

4.3 ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้ประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรง หรือ นายพิธีโรง ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธี (2) ผู้สืบเชื้อสายผีโรงและร่วมพิธีกรรม และ (3) ผู้ที่มีความเชื่อและมีความรู้เกี่ยวกับการไหว้ผีโรง โดยเลือกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวนี้ในจังหวัดอ่างทองเท่านั้น ทั้งในหมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอสสามโก้ รวมถึงอำเภออื่น ๆ

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชน (Function of folklore) ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ในการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง นักคติชนรับแนวคิดดังกล่าวนี้มาจากทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ของนักมานุษยวิทยา ผู้ที่บุกเบิกทฤษฎีหน้าที่นิยม คือ มาลินอฟสกี ซึ่งใช้ข้อมูลจากตำนานปรัมปราเป็นหลัก (สุกัญญา สุขฉายา, 2549, น. 2-3)

ทฤษฎีหน้าที่นิยมมองว่าวัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งด้านปัจจัยพื้นฐาน ความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางจิตใจ วัฒนธรรมที่เป็นคติชนล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ด้านจิตใจ ทั้งยังช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม (ศิริพร ณ ถกลาง, 2563, น. 360)

วิลเลียม บาสคอม เขียนบทความ “Four Functions of Folklore” โดยเสนอว่า คติชนมีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. ให้ความเพลิดเพลิน 2. ยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม 3. ให้การศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาของสังคม และ 4. รักษาปทัสถานของสังคม ซึ่งบทบาท 4 ประการนี้ แยกบทบาทย่อยอีกหรือรวมเป็นบทบาทเดียวได้ คือ บทบาทในการรักษาเสถียรภาพของวัฒนธรรม ทั้งนี้ การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่นั้นควรพิจารณาบริบททางสังคมของคติชนด้วย (สุกัญญา สุขฉายา, 2549, น. 5-9)

จากการศึกษาแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชน ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดนี้เป็นกรอบในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ จังหวัดอ่างทอง อันจะทำให้เห็นถึงความสำคัญของพิธีกรรม เข้าใจความหมายหรือเหตุผลในการดำรงอยู่ของพิธีกรรมในบริบทสังคมปัจจุบัน

6. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยจะทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขปเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

6.1 ภูมิหลังของหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

หมู่บ้านวัดโบสถ์ มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “บ้านดงตาล” ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง พื้นที่นี้เป็นที่ราบลุ่มภาคกลาง มีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น บ้านดงตาลมีจำนวนประชากร 199 ครัวเรือน ประชากรในหมู่บ้านส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม และนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก มีวัดโบสถ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน (อบต.โพธิ์ม่วงพันธ์, 2568ก; อบต.โพธิ์ม่วงพันธ์, 2568ข; อบต.โพธิ์ม่วงพันธ์, 2568ค)

วัดโบสถ์เป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ภายหลังเป็นวัดร้างมีสภาพทรุดโทรม จึงมีการบูรณะใหม่เมื่อ พ.ศ. 2425 เอกลักษณะที่บ่งบอกถึงความเก่าแก่ของวัด คือ “อุโบสถมหาอุด” ซึ่งเป็นรูปแบบของอุโบสถสมัยอยุธยา รวมถึง พระปรางค์เก่าแก่ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกด้านหลังของอุโบสถ (จังหวัดอ่างทอง, 2554, น. 103; อบต.โพธิ์ม่วงพันธ์, 2568ข)

นอกจากนี้ ที่อ่างทอง : TeeneAngthong (2566) ยังนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัดโบสถ์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในหมู่บ้าน ว่ามีความสำคัญในประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา ดังนี้

พระปรางค์วัดโบสถ์ อำเภอสามโก้ สมัยอยุธยาตอนต้น พุทธศตวรรษที่ 20-21 องค์นี้มีความสำคัญกับประวัติศาสตร์ เนื่องด้วยเป็นพระปรางค์สำคัญที่อยู่ระหว่างเส้นทางเดินทัพหลายครั้ง ตั้งแต่ครั้งพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ยกเข้ามาทางสุพรรณบุรีเข้าสามโก้ทำให้คราวนั้นเราเสียสมเด็จพระศรีสุริเยทยขาดคอช้าง เหตุการณ์ต่อมาคือในรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระองค์กรีธาทัพออกจากอยุธยา ปาโมกข์ บ้านละแก้ว ผ่านลำน้ำสามโก้แห่งนี้ โบราณสถานนี้มีความเชื่อมโยงและเห็นเหตุการณ์มากมายในช่วงเวลาขณะนั้น พระปรางค์แห่งนี้ไม่ได้มีแค่อิทธิพล ความเชื่อ ยุคสมัย ที่อยู่ในช่วงอยุธยาตอนต้นเท่านั้น แต่ยังสามารถสืบย้อนเส้นทางยุทธหัตถีดินแดนสามโก้แห่งนี้ . .

จะเห็นได้ว่าหมู่บ้านวัดโบสถ์ เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยอยุธยา ประจักษ์ชัดจากประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งระบุชัดเจนว่าพื้นที่วัดโบสถ์เป็นเส้นทางเดินทัพในการทำสงครามระหว่างไทยกับพม่าในสมัยอยุธยา

นอกจากนี้ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันชาวบ้านยังมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยใช้วัดโบสถ์เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา รวมถึงจัดประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้คนในหมู่บ้านมาพบปะกัน ไม่เพียงเท่านั้นชาวบ้านยังมีความเชื่อท้องถิ่นควบคู่ไปกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาด้วย ดังเช่นความเชื่อเกี่ยวกับพระแม่โพสพ ของผู้ที่ประกอบอาชีพทำนา รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีโรง ซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ

6.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับอ่างทองและผืนมอญ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมไหว้ผีโรงหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง มีเพียงการศึกษาประวัติศาสตร์ และความเชื่อบางส่วนในจังหวัดอ่างทอง ดังที่ ธนวัฒน์ ลำเพ็ญ และเพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์ (2560) ศึกษา “ประวัติศาสตร์ถิ่นบ้านท้องคู้ ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง พ.ศ. 2457-2529” งานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงประวัติศาสตร์บ้านท้องคู้ ซึ่งมีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยอยุธยาเนื่องจากเป็นเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเช่นกัน ทั้งยังทำให้ทราบว่าชาวบ้านท้องคู้ มีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการไหว้ผีโรงด้วย โดยระบุ

ว่าเป็นความเชื่อของผู้ที่ประกอบอาชีพเลี้ยงหมูที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เชื่อกันว่าหากขาดตกบกพร่องก็อาจทำให้เกิดสิ่งอัปมงคลแก่ครอบครัว

ปรีดี พิศุมิวิธิ (2562) ศึกษาเกี่ยวกับ “เมืองอ่างทองในมิติประวัติศาสตร์อยุธยา” งานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าอ่างทองเป็นเมืองรอบนอกที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา แม้ไม่ใช่เมืองหลวง แต่แสดงให้เห็นถึงความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในบริเวณที่เหมาะสมและเป็นแหล่งยุทธศาสตร์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ยังพบงานของ ภูวมินทร์ วาดเขียน และคณะ (2566) ที่ศึกษา “บทบาทของศาลเจ้ากับชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอ่างทอง” งานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าจังหวัดอ่างทองมีชาติพันธุ์อื่นอย่างชาวจีนอพยพเข้ามาในพื้นที่อันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น การเข้ามาทำการค้าขายและสร้างครอบครัว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวจีนเผยแพร่ศาสนาวัฒนธรรมให้กับชาวไทยที่อ่างทอง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผีมอญ ผู้วิจัยพบงานของ นันทพร อติเรกโชติสกุล และคณะ (2552) ซึ่งศึกษาเรื่อง “ประเพณีผีมอญกับวิถีชีวิตของชุมชน ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” งานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าประเพณีผีมอญในตำบลพุดซาเริ่มมาจากความเชื่อของชาวมอญ แต่ในพื้นที่กลับไม่พบหลักฐานที่เกี่ยวกับมอญ ความเชื่อนี้มีบทบาทต่อคนในชุมชนอย่างมากโดยเฉพาะความเชื่อที่ว่าหากบูชาจะทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ชีวิตเจริญรุ่งเรือง รวมถึงยังสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างชุมชน

นนทลี พรธาดาวิทย์ (2559) ศึกษา “พิธีกรรมรำผีโรง: ความเชื่อของชาวมอญ” งานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงพิธีกรรมรำผีโรงของชาวมอญ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ว่าเป็นพิธีจัดขึ้นเพื่อการรับผีบรรพบุรุษ สืบทอดตามประเพณีมอญการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในบ้าน การทำผีดกภูระเบียบของวงศ์ตระกูลเพื่อเป็นการขอขมา และเป็นการรวมญาติซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าทางจิตใจ

อรนุช อินตา และคณะ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “เลี้ยงผีมอญ ในมิติทางคติชนวิทยา” งานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีมอญของคนในชุมชนบ้านพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยพบว่าคนในชุมชนเชื่อเรื่องบาปบุญ และการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เชื่อกันว่าผีมอญเป็นผีที่สืบทอดเนื่องมาจากกลุ่มปู่ตายาย การจัดพิธีนี้เป็นเหมือนการแก้บน เมื่อบุคคลใด

คนหนึ่งได้ประสบอุบัติเหตุจะทำการบนบานกับผีบรรพบุรุษขอให้ตนนั้นหายป่วย กลับมาปกติจากนั้นจะนำเครื่องไหว้มาถวายให้กับผีบรรพบุรุษที่ตนนับถือ

นอกจากนี้ ยังพบงานของ รัตนาวดี สวยบำรุง และคณะ (2565) ที่ศึกษาเรื่อง “ความเชื่อผีมอญของชาวมอญเจ็ดริ้ว: บทบาทในฐานะเครื่องมือจัดสรรทรัพยากร” งานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าความเชื่อเรื่องผีมอญของชาวเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครนั้นเป็นการนับถือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปนานแล้ว จนไม่สามารถสืบสาวได้ว่าเป็นผู้ใด ชาวมอญเจ็ดริ้วมักเรียกผีมอญที่ตนเคารพนับถือว่า “ปะโนก” ซึ่งหมายถึง “พ่อปู่” และแบ่งเป็นตระกูลผีต่าง ๆ ได้แก่ ผีเต่า ผีไก่ ผีงู และผีปลาไหล โดยจะมีการประกอบพิธีกรรมทั้งเลี้ยงผีและรำผี มีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือจัดสรรทรัพยากรผ่านข้อกำหนดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ประจำตระกูล

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดอ่างทอง พบว่า จังหวัดอ่างทองมีความสำคัญทั้งด้านประวัติศาสตร์ซึ่งมีประวัติความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยเฉพาะการเป็นเส้นทางในการเดินทางหรือการอพยพของผู้คน ทั้งชาวไทย ชาวมอญ ชาวจีน สัมพันธ์กับด้านวัฒนธรรมความเชื่อ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากต่างชาติจนกลายเป็นความเชื่อท้องถิ่นที่ปฏิบัติต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนการทบทวนงานเกี่ยวกับผีมอญทำให้ทราบว่า การนับถือผีมอญนั้นมีในหลากหลายท้องถิ่น เป็นเสมือนเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต แม้แต่ละภูมิภาคจะมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างกันออกไป แต่ยังคงมีจุดประสงค์ร่วมกันคือเป็นการแสดงความเคารพต่อสิ่งที่ตนนับถือ รวมถึงเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

7. ผลการวิจัย

การศึกษาพิธีกรรมไหว้ผีโรงหมูบ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยจำเป็นต้องกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมไหว้ผีโรงพอสงเขป เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นและบริบทต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การศึกษาพิธีกรรมไหว้ผีโรงประเภทต่าง ๆ และวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรง

ประเพณีผีโรงหรือพิธีกรรมไหว้ผีโรง เป็นประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกัน

นางแจจ เพียนศรี ชาวอำเภอวิเศษชัยชาญ ซึ่งชาวบ้านนับถือกันว่าเป็น “แม่หมอผีโรง” เล่าว่า แต่เดิมประเพณีผีโรงนี้เป็นของมอญ นางแจจสืบเชื้อสายมอญ พ่อ แม่ ปู่ ย่า เป็นมอญแท้ ๆ เห็นการประกอบพิธีผีโรงมาตั้งแต่เด็ก (จังหวัดอ่างทอง, 2542, น. 235) คนมอญมีความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษจึงมีการนับถือบรรพบุรุษแม้ว่าท่านจะสิ้นชีวิตไปแล้วบรรพบุรุษนั้นเป็นผู้สร้างคุณประโยชน์แก่บ้านเมือง แก่ชุมชน คนมอญจะยกย่องให้เป็นผู้นำ เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ด้วยการยกย่องเคารพนับถือให้เป็นเจ้าพ่อเจ้าแม่ประจำหมู่บ้าน ประจำวัด และประจำตระกูล มีการเซ่นไหว้ การรำเจ้า การรำผีประจำตระกูล เป็นต้น (พิศาล บุญผูก, 2565, น. 98)

การไหว้ผีโรงของหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เป็นการไหว้ผีบรรพบุรุษ ชาวบ้านมีคติความเชื่อว่าเป็นการไหว้หรือบูชาผีบรรพบุรุษของตระกูล ชาวบ้านนับถือผีโรงในฐานะเป็น “เจ้าพ่อ-เจ้าแม่” มักเรียกผีโรงที่บูชาว่า “เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ผีโรง” โดยบุคคลใดที่ทราบว่ครอบครัวของตนนั้นบูชาและนับถือผีโรงอยู่แล้ว จะรับเชื้อสายผีโรงและประกอบพิธีกรรมสืบต่อมาสู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป เนื่องจากเชื่อว่าดวงวิญญาณจะคอยปกป้องรักษาตระกูลของตนให้ทุกคนในตระกูลนั้นสุขสบาย ไม่เจ็บไข้ แล้วคลอดปลอดภัย

การประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอด

สามโก้ จังหวัดอ่างทอง เป็นการทำพิธีเช่นไหว้ “เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ผีโรง” หรือไหว้ผีบรรพบุรุษ จากการลงพื้นที่ภาคสนามผู้วิจัยพบว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาและอยู่ในการรับรู้ของชาวบ้านมี 3 ประเภท ได้แก่ รับผีโรง ส่งผีโรง และแก้ผีโรง แต่ละพิธีกรรม

มีวัตถุประสงค์ องค์ประกอบ และขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

7.2.1 พิธีรับผีโรง

พิธีรับผีโรง คือ การรับช่วงต่อหรือนับถือผีโรงต่อจากบรรพบุรุษโดยไม่ต้องประกอบพิธียิ่งใหญ่ ดังที่ เจียน จันทอง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 มกราคม 2568) นายพิธีผีโรงหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เล่าว่า “เรานับถือ ปู่ย่าเรานับถือ ทำต่อเนื่องมา ถ้าไม่ทำเฝ้าบางที่มันมีเหตุเป็นไป คือว่าก็รับมาคือมีเชื้อพ่ออยู่ก็ต่อเนื่องกันมา เรามีกันอยู่แล้ว ไม่ต้องทำอะไรใหม่ เรามีเชื้อพ่อพ่อมีเชื้ออยู่ก็รับ อย่างศาลที่บ้านเฝ้า สมมุติว่าเรานับถือ เราเป็นอะไร เราก็บอกเล่า”

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่าพิธีรับผีโรงนั้นเป็นเพียงการจุดธูปและบอกกล่าวว่า “ข้าพเจ้านั้นขอรับพิธีกรรมให้ผีโรงด้วยความศรัทธา นับถือ” ส่วนมากทุกคนที่ทราบว่าครอบครัวยุติหรือตระกูลของตนตั้งแต่บรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้วนับถือผีโรง จะปฏิบัติสืบต่อกันทันทีโดยไม่ต้องทำพิธีใหญ่ เป็นอันว่ารับรู้ทั่วกันในจิตสำนึกของคนที่มีเชื้อสาย ถือว่าบุตรที่เกิดมานั้นได้พึ่งพาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อเจ้าแม่ผีโรงแล้ว เมื่อเติบโตมาไม่สืบเชื้อสายและนับถือต่อเนื่องเชื่อว่าจะเกิดเรื่องวิบัติอันจะให้โทษกับครอบครัว แต่หากกลับมาทำพิธีรับช่วงต่อเชื่อว่าทุกอย่างจะกลับมาปกติและทำให้ชีวิตดีขึ้น

7.2.2 พิธีส่งผีโรงและพิธีแก้ผีโรง

พิธีส่งผีโรงและพิธีแก้ผีโรง ทั้งสองพิธีกรรมนี้มีวัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีต่างกัน การส่งผีโรง คือ การส่งเครื่องเซ่นไหว้ถวายแด่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ผีโรง จะประกอบพิธีเมื่อตระกูลที่สืบเชื้อสายมีบุตรเกิดใหม่ แล้วรจนกระทั่งเด็กพูดคำว่า “หนู” ได้ หรือครอบครัวยุติหรือตระกูลที่สืบเชื้อสายมีบุตรเกิดใหม่ แล้วรจนกระทั่งเด็กพูดคำว่า “หนู” ได้ หรือครอบครัวยุติหรือตระกูลที่สืบเชื้อสายมีบุตรเกิดใหม่ แล้วรจนกระทั่งเด็กพูดคำว่า “หนู” ได้ หรือ

เกิดความไม่สบายใจ กังวล เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ยากจะควบคุม ผู้สืบเชื้อสายจะไปบนบานเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ผีโรง หากสมหวังดังที่ตั้งใจจะประกอบพิธีแก้คล้ายกับการแก้บน แม้พิธีส่งผีโรงและพิธีแก้ผีโรงจะมีวัตถุประสงค์ต่างกัน แต่จากการลงพื้นที่ภาคสนาม เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568 ณ บ้านของนางพยอม กระแจะจันทร์ หมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอสสามโก้ ตำบลสามโก้ จังหวัดอ่างทอง พบว่าทั้ง 2 พิธีนี้มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการประกอบพิธีเหมือนกัน ดังนี้

1) องค์ประกอบของพิธี

ผู้ประกอบพิธีกรรม คือ ผู้ทำหน้าที่พาทำพิธีกรรม จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่าผู้ประกอบพิธีกรรม คือ นายเจียน จันทอง หรือ คุณตาเจียบ อายุ 81 ปี เป็น “นายพิธี” ทำหน้าที่หัวหน้าในการดำเนินพิธีกรรม ซึ่งคุณตาเจียบได้รับการส่งต่อวิชา มาจากน้าอีกทอดหนึ่ง การส่งต่อวิชาจะเรียกกันว่า “ครอบ” โดยคุณตาเจียบทำหน้าที่ เป็นนายพิธีมานานถึง 50 ปี

ผู้ร่วมพิธีกรรม คือ ผู้ที่นับถือและมีเชื้อสายผีโรง โดยจะทำหน้าที่ช่วยดำเนิน พิธีให้สำเร็จลุล่วง จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่าผู้ร่วมพิธีกรรมมีจำนวน 3 คน ได้แก่ 1) นายกิตติศักดิ์ ชุบช่วย 2) นางสาวปวีณา กระแจะจันทร์ 3) นางพยอม กระแจะจันทร์ (เจ้าภาพ) ทำหน้าที่ในการดำเนินพิธีไหว้ผีโรง และแม่ครัวฝ่ายผู้หญิง หน้าที่เป็นผู้เตรียมและประกอบอาหาร ส่วนฝ่ายชายเตรียมอุปกรณ์ในการตั้งศาล ผีโรง

ช่วงเวลาในการประกอบพิธี ชาวบ้านจะประกอบพิธีได้ในวันจันทร์และ วันศุกร์เท่านั้น ในวันพระและเดือน 5 จะประกอบพิธีไม่ได้ ดังที่ จำเนียร ไหลสงวนงาม (การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 มกราคม 2568) ผู้สืบเชื้อสายและผู้ร่วมพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ เล่าว่า “ของเราเข้าพรรษา เราจะไม่แก่ ต้องพ้นช่วงเข้าพรรษา เดือนห้า ก็แก่ไม่ได้” จะประกอบพิธีกรรมในวันใดขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกในตระกูลด้วย จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่าชาวบ้านเริ่มจัดเตรียมเครื่องบูชาตั้งแต่เวลา 02.00 น. ไปจนถึง 06.00 น. และ จะเริ่มไหว้ในเวลา 07.00 น. เชื่อกันว่าให้เริ่มไหว้ช่วงมีแสงเงิน แสงทองสอง คือ ช่วงที่พระอาทิตย์กำลังขึ้น เนื่องจากเชื่อว่าเป็นช่วงเวลาที่ดี ชีวิต ราบรื่น เปรียบเสมือนแสงของเงินทองที่สว่างไสว

สถานที่ประกอบพิธีกรรม ชาวบ้านจะใช้พื้นที่กลางแจ้งในการประกอบ พิธีกรรม จะประกอบพิธีกรรมที่ “ศาลผีโรง” ซึ่งอยู่บริเวณหน้าบ้านแต่ละหลัง ศาลผีโรงมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ศาลที่สร้างขึ้นถาวรสามารถไปประกอบพิธีได้ทุกคน ในตระกูล และศาลชั่วคราวที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อไปประกอบพิธีแต่ละครั้ง จากการลงพื้นที่ ภาคสนาม ณ หมู่บ้านวัดโบสถ์ พบว่าชาวบ้านตั้งศาลผีโรงขึ้นมาใหม่ ศาลจะมีเสา ทั้งหมด 6 ต้น หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เป็นศาล 2 ชั้น ชั้นบนมีไว้เพื่อวาง เครื่องเช่นไหว้เจ้าแม่ โดยเชื่อว่าเจ้าแม่เป็นคนนั่งขาวหม่นขาวจึงมีผ้าขาวล้อมรอบศาล ชั้นบน ส่วนชั้นล่างวางเครื่องเช่นไหว้เจ้าพ่อ

ภาพที่ 1

ศาลผีโรงข้าวคราวที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อประกอบพิธี ณ บ้านคุณพยอม กระแจะจันทร์ (บ้านของเจ้าภาพ)
หมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอโศกมั่งพันธ์ ตำบลสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568

ภาพที่ 2

ศาลผีโรงถาวร ณ บ้านคุณจำนงค์ สิงห์ชำนาญ หมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอโศกมั่งพันธ์ ตำบลสามโก้
จังหวัดอ่างทอง

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568

เครื่องบูชาและเครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรม มีดังนี้

1. เครื่องกระยาบวช ประกอบด้วย ขนมต้มขาว ต้มแดง ขนมहुช้าง ขนมนิวมือ ขนมบัวลอย เหล้าขาว 1 ขวด ข้าวสวย ไข่ต้ม 1 ฟอง บายศรี 3 อัน
2. ธูป 9 ดอก และธูปที่ใช้สำหรับปักเครื่องเซ่นไหว้ทุกอย่าง
3. น้ำมันต์ ประกอบด้วย ชันน้ำมันต์ 1 ชัน เทียนขาว 1 เล่ม
4. กล้วยสุกหึ่งงาม 1 หวี
5. หมู 1 หาบ โดยละเว้น ขาหมู หัวหมู และหมู 1 ส่วนที่เรียกว่า หมูนอนตอง เป็นหมูสามชั้นต้ม เนื่องจากต้องนำไปแยกเป็นอีกเครื่องเซ่นหนึ่ง และอาหาร 10 อย่าง ได้แก่ พล่าหมู ต้มส้ม แกงเผ็ด แกงคั่ว หมู蹄กระเทียม หมูทาพริก หมูทาเกลือ ไข่กรอก ไข่ น้ำจิ้ม

ภาพที่ 3

เครื่องบูชาและเครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีไหว้ผีโรง

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568

จากการลงพื้นที่ภาคสนามในลักษณะสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยพบว่า อาหารทั้ง 10 อย่างนี้ จะให้หมูซีกซ้ายมาประกอบอาหารเท่านั้น ชาวบ้านจะจัดได้สำหรับไว้ 2 สำหรับ โดยอาหารทุกซามจะต้องโรยใบมะกรูดฝอย ข้อสำคัญคืออาหาร

ทุกอย่างไม่ใช่ผงชูรส ห้ามชิม จะชิมได้ต่อเมื่อประกอบพิธีเสร็จเรียบร้อยแล้ว และห้ามทั้งส่วนประกอบในการทำอาหารเด็ดขาด เช่น น้ำที่ใช้ลวกหมูห้ามเททิ้ง ต้องนำมาประกอบพิธีกรรมด้วย ส่วนหมูสดซีกขวาจะนำไปประกอบพิธีกรรมต่อ โดยจะนำไปวางถวายแยกตามชั้นเจ้าพ่อและเจ้าแม่ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

เครื่องบูชาและเครื่องเซ่นไหว้บนศาลผีโรง

ชั้น	เครื่องเซ่นไหว้
ชั้นบนบูชาเจ้าแม่	-อาหารคาว 10 อย่าง 1 สำหรับ -เครื่องกระยาบวช -กล้วยสุกหึ่งงาม 1 หวี -ขั้มน้ำมันต์
ชั้นล่างบูชาเจ้าพ่อ	-อาหารคาว 10 อย่าง 1 สำหรับ -หัวหมู ขาหมู และหมูนอตอง -หมูสดซีกขวา -เหล้าขาว 1 ขวด (เชื่อว่าเจ้าพ่อชอบสุรา)

2) **ขั้นตอนการประกอบพิธี** พิธีส่งผีโรงและพิธีแก้ผีโรง มีขั้นตอนการประกอบพิธีเป็นลำดับขั้น ดังนี้

(1) **ขั้นเตรียมการประกอบพิธีกรรม** จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่าชาวบ้านเริ่มจัดเตรียมเครื่องบูชาและทำอาหารในช่วงกลางดึก ระหว่างนั้นจะตั้งศาลร่วมด้วย เพื่อให้พร้อมทำพิธีเซ่นไหว้ในช่วงเช้ามืด เมื่อตั้งศาลเสร็จ ผู้ร่วมประกอบพิธีกรรมจะช่วยกันนำเครื่องบูชาไปวางไว้บนศาลผีโรง

(2) **ขั้นประกอบพิธีกรรม** จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่าชาวบ้านจะปักธูปบนอาหารทุกชนิด จากนั้นนายพิธีจะนำบอกกล่าวให้ผู้ทำพิธีกล่าวช่วงเริ่มไหว้ว่า

“ให้เจ้าพ่อเจ้าแม่ที่นับถือมารับหมูทำถวาย แล้วนาที่นี้เลยมาขึ้นศาลรับเครื่องสังเวย” และให้ผู้ทำพิธีบอก ชื่อ-นามสกุล พร้อมทั้งขอพร จากนั้นผู้เข้าร่วมพิธีจะนั่งและพูดคุยสารทุกข์สุกดิบกัน และรอนจนกว่าธูปที่จุดจะหมดดอก

(3) **หลังประกอบพิธีกรรม** เมื่อธูปหมดจะมีการบอกลา แล้วแบ่งเครื่องเซ่นไหว้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ อาหาร 1 สลัรับ เครื่องกระยาบวช และหัวหมู พร้อมทั้งหมูนอตอง ให้เจ้าของบ้านยกไปไว้บนเรือนนำไปจุดธูปบอกกล่าวบรรพบุรุษ ส่วนที่สอง นำอาหารทุกอย่างใส่ชวดน้ำพลาสติก แต่สมัยก่อนจะใช้เป็นกระบอกไม้ไผ่ พร้อมกับชาหมูที่ใส่ถุงหิ้ว ใส่หีบแบกไปไว้ใต้ต้นไม้ใหญ่หรือทางสามแพร่ง พร้อมกับบอกกล่าว “อย่าไปทักท้วงเขาอีกนะ ให้ขาดกัน” นายพิธีจะเป็นตัวแทนในการกล่าว เป็นการบอกกล่าวเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ผีโรงไม่ให้มาทักท้วงเพราะหากมาเชื่อกันว่าจะเกิดอาการเจ็บป่วย นับเป็นการย้าเตือนให้ผีโรงรับรู้ว่าได้ส่งหมูให้แล้วจบสิ้นกันเท่านั้น

ภาพที่ 4

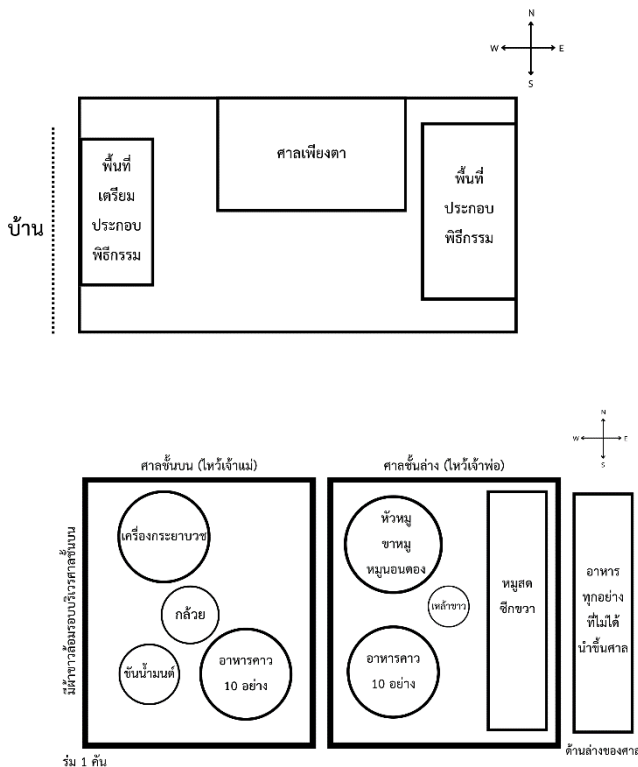
นายพิธีปักธูปบนเครื่องเซ่นไหว้ผีโรง

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568

ภาพที่ 5

แผนผังการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรง และแผนผังการจัดวางเครื่องบูชาและเครื่องเซ่นไหว้ผีโรงบนศาลเพียงตา บ้านคุณพยอม กระแจะจันทร์ (บ้านของเจ้าภาพ) หมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอนิคมพัฒนา ตำบลสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

จากการศึกษาพิธีกรรมไหว้ผีโรงทั้ง 3 ประเภท ทั้งรับผีโรง ส่งผีโรง และแก้ผีโรง จะเห็นได้ว่าพิธีทั้ง 3 พิธีนั้น มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการประกอบพิธีกรรมทั้งเหมือนและแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การประกอบพิธีกรรมทุกครั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความเคารพบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ทั้งสุขภาพเงินทอง และเป็นที่พึงพอใจให้กับชาวบ้านวัดโบสถ์ ดังกล่าวในหัวข้อถัดไป

7.3 บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรงต่อคนในสังคม

พิธีกรรมไหว้ผีโรง คือ การไหว้ผีบรรพบุรุษที่ลูกหลานในตระกูลรวมตัวกัน ประกอบพิธีกรรมเพื่อแสดงความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ จากการศึกษาพบบทบาทหน้าที่ของการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 5 บทบาทหลัก ดังนี้

7.3.1 บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นที่พึ่งด้านต่าง ๆ

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่าโดยปกติแล้วพิธีไหว้ผีโรง ทั้งการรับ ส่ง และแก้ มีบทบาทในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจให้กับเรื่องสำคัญในชีวิตของแต่ละบุคคล โดยจะยกตัวอย่างบทบาทย่อย 4 บทบาท ดังนี้

1) บทบาทด้านการเป็นที่พึ่งเรื่องสุขภาพ พิธีแก้ผีโรง เป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทสำคัญในด้านสุขภาพกาย ดังที่ สำเริง แสงวิเชียร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2568) ผู้สืบเชื้อสายผีโรงหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เล่าว่า “สมมติว่าไม่สบายรักษา ที่ว่ารักษาไม่เจอโรคเจออะไรเนี่ยก็ไปรับรอง เขาก็บอกว่าขอให้หายอย่างเท่าไรยังหลังก็จะส่งหมอให้หนึ่งตัว ถ้าเกิดหายนะก็นั่นแหละนับจากตรงนั้นมา” จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้มีเชื้อผีโรงเกิดอาการไม่สบายกายแล้วไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล เมื่อตรวจกลับไม่พบความผิดปกติใด ๆ คือ ทางการแพทย์ไม่สามารถหาสาเหตุของโรคที่เกิดขึ้นได้ จึงบนบานศาลกล่าวต่อเจ้าพ่อเจ้าแม่ผีโรงเมื่อตนเองหายจากอาการที่เป็นแล้ว จะต้องประกอบพิธีแก้ผีโรง คือ จะนำหมูมาถวายต่อไป

2) บทบาทด้านการเป็นที่พึ่งเรื่องการเกณฑ์ทหาร ประเทศไทยมีการเกณฑ์ทหารโดยใช้ระบบจับใบดำใบแดง เพื่อคัดเลือกชายไทยที่มีอายุครบตามที่กฎหมายกำหนดเข้าปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทหารกองประจำการ ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงมีการขอพรเจ้าพ่อให้ลูกหลานจับได้ใบดำ หากคำขอเป็นจริงจะแก้ด้วยหมูหนึ่งตัว ดังที่ จำเนียร ไหลสงวนงาม (การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 มกราคม 2568) ผู้สืบเชื้อสายและผู้ร่วมพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

เล่าว่า “ทหาร ลองบนสิ บ้านนี้ไม่มีใครถูกเลย ลูกบ้าเองนี่ก็ดำ บ้าก็รักในใจบอกเล่า เจ้าพ่อว่าให้หนูตัวนี้ ถ้าจับได้ใบดำ ที่วันนี้คืนก็แก้เลย” จะเห็นได้ว่าผีโรงนับเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่พึ่งทางใจให้กับชาวบ้านเมื่อจะทำการสิ่งใดที่เหนือการควบคุม ก็จะขอให้เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ช่วย

3) บทบาทด้านการเป็นที่พึ่งเรื่องโชคลาภ จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่าหลังจากที่เจ้าภาพได้กล่าวขอพรจากเจ้าพ่อเจ้าแม่เสร็จแล้ว ระหว่างรอ รูปหมอดอกเจ้าภาพจะนำรูปเลขมาจุดแล้วนำเลขที่ได้ไปซื้อลอตเตอรี่ แต่แท้จริงแล้ว ธรรมเนียมที่ปฏิบัติต่อกันมาไม่มีการเสี่ยงโชคในพิธีไหว้ผีโรง เพราะเชื่อว่าพิธีนี้เป็น พิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ “ไม่ควรขอเรื่อยเปื่อย” ดังที่ สำเริง แสงวิทยธร ผู้สืบเชื้อสายไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เล่าว่า “รูปนี้มัน เกิดที่หลัง พวกอุปมีเบอร์เนี่ย ประวัติมันไม่มี ไม่มีการให้ห่วย” แต่ที่เห็นว่าเจ้าภาพ จุดรูปนั้นมาจากว่ามีรูปเลขพอดี ชาวบ้านจึงจุดเพื่อเป็นการเสี่ยงทาย

4) บทบาทด้านการเป็นที่พึ่งเรื่องการเรียนรู้ การนับถือผีโรงหรือมีเชื้อสาย ผีโรง ชาวบ้านเชื่อกันว่าหากบูชาผีโรงดีและทำให้ผีโรงพอใจ ผีโรงจะคอยช่วยเหลือ เกื้อหนุนให้มีชีวิตที่ดี ให้ลูกหลานประสบความสำเร็จด้านการศึกษา ดังที่ ธวัช ทองโสม (การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 มกราคม 2568) เล่าว่า “ลูกหลานเขาได้ดิบ ได้ดีหมด ลูกชาย สองคนก็จบปริญญาโท รุ่นหลานตอนนี้ก็จบแพทย์หญิง หลานชายอีกคนก็กำลังเรียน สัตวแพทย์ ก็เชื่อผีโรงทั้งนั้น”

จะเห็นได้ว่าการไหว้ผีโรงมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวและเป็น ที่พึ่งทางใจให้กับคนในหมู่บ้านในด้านสำคัญต่าง ๆ ตลอดมา

7.3.2 บทบาทด้านการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม

พิธีไหว้ผีโรง โดยเฉพาะพิธีรับและส่งผีโรง มีบทบาทสำคัญในการควบคุม พฤติกรรมคนในหมู่บ้าน หากผู้สืบเชื้อสายผีโรงไม่รับหรือนับถือผีโรง เชื่อกันว่าจะส่งผล ให้บุคคลที่ปฏิเสธนั้นเกิดความผิดปกติทางร่างกาย ดังที่ เจียน จันทอง (การสื่อสาร ส่วนบุคคล, 4 มกราคม 2568) นายพิธีผีโรงหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์

อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เล่าว่า “มีลูกน้องสาว น้องคนละแม่ มีลูก เขาบอกเขาไม่เอา ๆ ทั้งหมด ลูกเป็นเอ๋อ พอโตก็หายไปเลย ไม่รู้สูญสาบตรงไหน. . . เขาไม่รับเขาไม่เอา คล้าย ๆ ว่าไม่เต็ม จิตใจไม่เต็ม”

สอดคล้องกับที่ ธวัช ทองโอภาส (การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 มกราคม 2568) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดใหม่ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เล่าว่า “ถ้าไม่รับก็จะตะป่ำตะเป๋อ มีอันเป็นไป” จะเชื่อกันว่าอาการผิดปกติทางร่างกายเกิดจากปฏิเสธการรับผีโรงส่งผลให้เกิดอาการต่าง ๆ ทั้งปวดศีรษะ ความทรงจำเสื่อมลง แต่เมื่อเอ่ยปากรับผีโรงจึงจะพ้นจากความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นราวกับปาฏิหาริย์

เมื่อคนในตระกูลแสดงความเคารพผีโรง โดยการประกอบพิธีกรรม มักเชื่อว่าเมื่อทำแล้วสมาชิกในตระกูลจะอยู่เย็นเป็นสุขมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังที่ พยุง เรือนเงิน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 มกราคม 2568) ผู้ที่มีความเชื่อและมีความรู้เกี่ยวกับการไหว้ผีโรง เล่าว่า “บรรพบุรุษเขาทำมา เขาให้สังเกต เหมือนอย่างบ้านเราทำ อีกบ้านไม่ทำ ดูแล้วบ้านที่ไม่ได้ทำ จะอยู่ไม่เป็นสุข”

นอกจากนี้ การนับถือผีโรงยังสามารถสร้างความสบายใจให้แก่ผู้ที่สืบเชื้อสายได้ ดังที่ มุกดา แสงวิเชียร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 กุมภาพันธ์, 2568) ผู้สืบเชื้อสายและผู้ร่วมพิธีกรรมไหว้ผีโรงหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เล่าว่า “ไม่ส่งไม่ได้ ไม่ส่งเดียวเป็นนุ่นเป็นนี่ พอส่งแล้วก็สบายใจ ไม่ต้องห่วงว่าจะเป็นอะไรหรือเปล่า”

จากการศึกษาพิธีกรรมไหว้ผีโรง แสดงให้เห็นถึงบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมอย่างชัดเจน เนื่องจากชาวบ้านเชื่อกันว่าหากบุคคลในครอบครัวไม่เคารพบูชาหรือไม่ประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรงตามที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ผีโรงจะสร้างความวุ่นวายภายในใจทำให้จิตใจไม่อยู่ในสภาวะที่เป็นสุข ขณะเดียวกันผู้ใดเคารพบูชาจะส่งผลให้อยู่เย็นเป็นสุข สบายใจ พบสิ่งดี ๆ ในชีวิต ความเชื่อดังกล่าวนี้นี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการสืบทอดพิธีกรรมไหว้ผีโรงมาจนถึงปัจจุบัน

7.3.3 บทบาทด้านการสืบทอดคติการบูชาบรรพบุรุษที่มีรากมาจากมอญ

ในอดีตมอญเคยเป็นกลุ่มชนชาติที่รุ่งเรืองและมั่งคั่ง ความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติมอญและไทยมีมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่ด้วยปัจจัยทางด้านการเมืองและสงคราม ทำให้ชาวมอญต้องอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ต่อมาชาวมอญเกิดการผสมกลมกลืนกับชาวไทย เนื่องจากอุปวาทหน้าตา อาชีพ ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสองชนชาติคล้ายคลึงกันอย่างมาก (Wanliphodom & Ocharoen อ้างถึงใน รัตนาวดี สวຍบารຸງ และคณะ, 2565, น. 112) เมื่อชาวมอญเข้ามาอาศัยอยู่ที่อ่างทองย่อมเผยแพร่วัฒนธรรมความเชื่อมาให้ หนึ่งในนั้น คือ การนับถือบรรพบุรุษหรือผีโรง ดังที่ รามัญคดี – MON Studies (2558) ระบุไว้ชัดเจนว่าพิธีกรรมเกี่ยวกับผีโรงนี้เป็นพิธีกรรมของชาวมอญ ดังนี้

“ผีโรง” นี้หมายถึงผีบ้านผีเรือนหรือผีบรรพชนของมอญ ที่มีการสืบทอดผีบรรพชนผ่านลูกชายหรือลูกสาวก็ได้ (ต่างจากชุมชนมอญอื่นทั่วไปที่จะสืบทอดผีผ่านลูกชายของครอบครัว) โดยจะเรียกผู้ดำเนินการพิธีว่า “แม่หมอดีโรง”. . . ด้วยลักษณะของพิธีกรรม ความเชื่อ อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความเป็นมอญในชุมชนมอญในพื้นที่จังหวัดอ่างทองนั้นสูญหายไป เนื่องจากในพิธีกรรมความเชื่อเรื่องผีบรรพชนของมอญโดยทั่วไปนั้น มีข้อกำหนดหลายประการที่บังคับให้ลูกหลานมอญจะต้องรักษาวัฒนธรรมประเพณีมอญ เช่น อาหาร การแต่งกาย ดนตรีและนาฏศิลป์ที่ใช้ในพิธีกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังคงพบเห็นประเพณีรับผีโรงและประเพณีแก้ผีโรงได้บ้างในแถบอำเภอวิเศษชัยชาญ โพธิ์ทอง สามโก้ และแสวงหา

การที่ชาวบ้านยังคงประกอบพิธีไหว้ผีโรงนั้น นับเป็นการสืบทอดคติการบูชาบรรพบุรุษ (Ancestor worship) ที่มีรากมาจากมอญให้คงอยู่ต่อไป แต่กระนั้นด้วยระยะเวลาที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นทำให้การรับรู้ถึงความเป็นมอญของแต่ละบุคคลที่อ่างทองนั้นเลือนหายไปตามกาลเวลา ดังที่ ธวัช ทองโอภาส (การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 มกราคม 2568) เล่าว่า “รากเดิม มาจากมอญแล้วค่อยกลายมา ลูก หลาน เหลน ลื้อ ต่อกันมาเรื่อย ๆ สืบหาต้นตระกูลไม่เจอว่าใช่มอญไหม แต่จริง ๆ ก็มอญ”

จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ แต่เมื่อยุคสมัยและกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่สืบเชื้อสายผีโรงในปัจจุบันมิได้ผูกพันกับชาติพันธุ์มอญ ชาวบ้านรับทราบแต่เพียงว่าตนเองบูชานับถือสืบต่อกันมาตามบรรพบุรุษไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับมอญ กล่าวได้ว่าชาวบ้านสืบทอดพิธีกรรมไหว้ผีโรงโดยไม่ทราบที่มาของพิธีกรรม

อนึ่ง พิธีกรรมไหว้ผีโรงอ่างทอง ซึ่งเป็นการบูชาบรรพบุรุษที่มีรากมาจากพิธีกรรมของชาวมอญ โดยเลือกใช้ “หมู” ในการประกอบพิธีกรรมนี้ นับว่าคล้ายกับการบูชา “โทเท็ม” พจนานุกรมศัพท์มานุษยวิทยา ของ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2561, น. 18) อธิบายเกี่ยวกับ “การนับถือโทเท็ม” (Totemism) ไว้ว่าหมายถึง “ความเชื่อของชนเผ่าโบราณที่สัตว์หรือพืชบางชนิดเป็นบรรพบุรุษของวงศ์วาน (Clan) ของตน ดังนั้น จึงมีความศักดิ์สิทธิ์ต้องได้รับการปกป้อง นับถือ บูชา และถือเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในวงศ์วาน”

เช่นเดียวกับที่ นก อิงโพธิ์ (2549, น. 155-165) กล่าวว่า โทเท็มเป็นความเชื่อเรื่องการนับถือผีของคนสมัยโบราณ ซึ่งโทเท็มที่นับถือจะเป็นทั้งสัญลักษณ์เทพผู้พิทักษ์ และที่สำคัญคือ มีฐานะเป็นเสมือนบรรพบุรุษของชนเผ่าหรือชนชาตินั้น ๆ แต่ละชนเผ่ามีสัญลักษณ์แตกต่างกันไป อาจเป็นได้ทั้งสิ่งมีชีวิต เช่น สัตว์และพืชต่าง ๆ เช่น วัว เป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของเกษตรกรเนื่องจากช่วยทำไร่ไถนาจึงมีการนับถือวัวเสมือนเทพ

กล่าวได้ว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงมีบทบาทด้านการสืบทอดคติการบูชาบรรพบุรุษของชาวมอญที่ส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การประกอบพิธีกรรมนี้ไม่เพียงแต่เป็นการรักษาธรรมเนียมปฏิบัติในท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่เป็นการสืบทอดรากความเชื่อที่ยังฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คน แม้ชาวบ้านจะไม่ทราบที่มา แต่จิตสำนึกแห่งการบูชาผีบรรพบุรุษยังคงอยู่ตราบนานจนปัจจุบัน

7.3.4 บทบาทด้านการแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

อัตลักษณ์ (Identity) คือ สิ่งที่เป็นคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่งและมีนัยขยายต่อไปว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้นที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2561, น. 2)

พิธีกรรมไหว้ผีโรงของหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เป็นพิธีกรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบสำคัญในพิธีกรรม อย่างเครื่องประกอบพิธี คือ “หมู” นับว่ามีความเฉพาะ แตกต่างจากพิธีกรรมไหว้ผีโรงท้องถิ่นอื่น ดังปรากฏจากคำหรือประโยคต่าง ๆ ที่ชาวบ้านใช้พูดกันติดปาก เช่น “ไปกินหมู” หมายถึง คำพูดเชิญชวนร่วมพิธีไหว้ผีโรงเฉพาะกลุ่มของผู้ที่มีเชื้อสายหรือผู้ที่นับถือผีโรง เมื่อกล่าวว่า “ไปกินหมู” ผู้คนในหมู่บ้านจะเข้าใจตรงกันว่า จะมีการจัดพิธีไหว้ผีโรงขึ้น

มุกดา แสงวิเชียร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2568) ผู้สืบเชื้อสายและผู้ร่วมพิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เล่าถึงสาเหตุที่ต้องใช้หมูประกอบพิธีว่า “สมัยก่อนนิยมเลี้ยงหมูกันแทบทุกบ้านเป็นอาชีพหลักของเกษตรกร นอกจากทำนาก็มักจะเลี้ยงหมูเลี้ยงวัวไว้ที่บ้าน เพราะให้ความหมายว่าหมูนั้นมีลักษณะอ้วนสมบูรณ์ กินง่าย อยู่ง่าย เลี้ยงง่าย เมื่อนำมาไหว้จึงมีความหมายว่ามีความสมบูรณ์อยู่กินสบาย และคนในหมู่บ้านไม่นิยมทานสัตว์ใหญ่” เมื่อพิจารณาองค์ประกอบสำคัญในพิธีกรรม อย่างเครื่องประกอบพิธีไหว้ผีโรงในพื้นที่อื่นของจังหวัดอ่างทอง พบว่าล้วนใช้หมูประกอบพิธีเช่นเดียวกัน ดังที่มติชนออนไลน์นำเสนอข่าวเกี่ยวกับการไหว้ผีโรงที่ ตำบลคลองชนาก อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ดังนี้

ฮือฮา การทำพิธีแก้ผีโงะของชาวบ้านตำบลคลองชนาก บริเวณตำบลคลองชนาก อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ หากครอบครัวไหนที่ได้ลูกชายเป็นคนแรกของครอบครัว (ลูกชายคนหัวปี) เมื่อพูดคำว่า “หมู” ได้ ทางครอบครัวก็จะพร้อมสืบทอดในการทำพิธีแก้ผีโงะ โดยการหาซื้อหรือลัมหมูตัวผู้ 1 ตัว เพื่อทำพิธีเช่นไหว้ พร้อมด้วยเหล้าขาว 1 ไห และน้ำพริกเผา 1 ถ้วย เมื่อทำพิธีเช่นไหว้แล้ว ก็จะนำชิ้นส่วนต่างๆ ของหมูนั้นมาต้มให้สุก แล้วให้เด็กชายหัวปี ที่ทางครอบครัวได้จัดพิธีได้กิน เป็นการสร้างสิริมงคลให้แก่เด็กและคนในครอบครัวได้

(“ฮือฮา!! ชาวบ้านอ่างทองลัมหมูทำ ‘พิธีแก้ผีโงะ’”, 2561)

จะเห็นได้ว่าหมูมีบทบาทในฐานะเป็นองค์ประกอบหลักที่ช่วยให้พิธีกรรมไหว้ผีโรงดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ การเลือกใช้หมูในการประกอบพิธีกรรมนั้นเชื่อมโยงไปยังวิถีชีวิตของชาวอ่างทองในอดีตที่นิยมเลี้ยงหมู ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับสัตว์เศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดอ่างทองด้วย ดังที่ สำนักงานจังหวัดอ่างทอง กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (2558) ระบุว่า “การเลี้ยงสัตว์นับเป็นสาขาภาคเกษตรที่สำคัญรองจากการปลูกพืช มีการเลี้ยงเพื่อการบริโภค เพื่อการใช้งาน และที่สำคัญคือในเชิงพาณิชย์ สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ดไข่ นกกระทา สุกร และโคเนื้อ”

น่าสนใจว่าการใช้หมูเป็นเครื่องพิธีสำคัญในพิธีกรรมไหว้ผีโรง มิได้แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวหมู่บ้านวัดโบสถ์เท่านั้น หากยังนับเป็นอัตลักษณ์ร่วมทางพิธีกรรมไหว้ผีโรงเช่นเดียวกับอำเภออื่นของจังหวัดอ่างทองอีกด้วย

ทั้งนี้ แม้หลายท้องถิ่นในประเทศไทยจะมีการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรงเช่นกัน แต่ก็มีเครื่องประกอบพิธีสำคัญที่ต่างกัน ดังเช่น ช่อง Springnews (2558) ได้นำเสนอ “ประเพณีไหว้ผีโรง” ประเพณีท้องถิ่น ตำบลทางน้ำสาคร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ไว้ว่าเครื่องเช่นไหว้สำคัญ คือ มะพร้าวแก่กำลังงอก ซึ่งหมายถึงความเจริญงอกงามของคนที่นี่มาเช่นไหว้

หากพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ในพิธีกรรม อย่างเช่นการกระทำเชิงสัญลักษณ์หรือการปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจนระดับการจัดพิธีกรรม พิธีกรรมไหว้ผีโรงที่หมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ก็แตกต่างกับท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงอย่างชัดเจน ดังเช่น พิธีกรรมไหว้ผีโรง บ้านเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ รวมถึงประเพณีไหว้ผีโรง ตำบลทางน้ำสาคร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ชาวบ้านทั้งสองท้องถิ่นนี้จะประกอบพิธีกรรมโดยมีร่างทรง มีการรำผี ทั้งยังมีการบรรเลงดนตรี ในขณะที่พิธีกรรมไหว้ผีโรงที่อ่างทองมิได้ปฏิบัติเช่นนี้ นอกจากนี้ ชาวบ้านทั้งสองท้องถิ่นนี้เรียกพิธีกรรมไหว้ผีโรงอีกชื่อหนึ่งว่า “งานปี” ซึ่งจะจัดเป็นพิธีกรรมระดับหมู่บ้าน

แต่พิธีกรรมไหว้ผีโรงที่หมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เป็นพิธีกรรมในระดับครอบครัว เช่นเดียวกับความเชื่อของชาวอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดอ่างทอง

กล่าวได้ว่า แม้พิธีกรรมไหว้ผีโรงจะพบในหลายพื้นที่ของประเทศไทย แต่มีการประกอบพิธีที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละพื้นที่ การที่ชาวบ้านวัดโบสถ์ จังหวัดอ่างทอง ประกอบพิธีกรรมในระดับครอบครัว โดยใช้หมูเป็นเครื่องประกอบพิธีไหว้ผีโรงนั้น นับเป็นอัตลักษณ์ทางพิธีกรรมร่วมกันกับอำเภออื่นในจังหวัดอ่างทอง โดยแสดงให้เห็นถึงร่องรอยวิถีชีวิตของชาวบ้านในอดีตได้เป็นอย่างดี

7.3.5 บทบาทด้านการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามแก่ครอบครัวและผู้คนในหมู่บ้าน

พิธีไหว้ผีโรงยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัวและผู้คนในหมู่บ้าน ผ่านการร่วมแรงร่วมใจกันจัดเตรียมและประกอบพิธีอย่างพร้อมเพรียง ดังนี้

1) **บทบาทต่อครอบครัว** ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่หล่อหลอมความรัก ความผูกพัน ผ่านวิถีปฏิบัติต่าง ๆ จากการลงพื้นที่ภาคสนามผู้วิจัยพบว่า เมื่อมีกำหนดงานจัดพิธีไหว้ผีโรง เจ้าภาพจะแจ้งกำหนดการให้คนในครอบครัวและญาติที่อยู่ห่างไกลรับทราบ จากนั้นจะรวมตัวกันเพื่อปรึกษาหารือในการจัดเตรียมสถานที่จัดเตรียมวัตถุดิบ เนื่องจากต้องอาศัยความคิดเห็น ความร่วมมือจากคนในครอบครัวแล้วแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันอย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายชายจะทำหน้าที่ตั้งศาลผีโรง ฝ่ายหญิงจะทำอาหารเครื่องเซ่นไหว้ อาจเรียกได้ว่าเป็นการรวมญาติ ซึ่งการรวมญาตินี้สอดคล้องกับการประกอบพิธีผีมอญในตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ดังที่ รัตนาวดี สวຍบารุง (2564, น.187) อธิบายว่า

พิธีกรรมนี้ล้วนเป็นพิธีกรรมที่ให้ความสำคัญกับการรวมตัวของสมาชิกในตระกูลผี เป็นอย่างยิ่ง เพราะพิธีกรรมจะไม่สามารถเริ่มต้นได้ หากสมาชิกทุกคนไม่ได้มาร่วมประกอบ พิธีกรรม. . . ดังนั้น พิธีกรรมตามความเชื่อเรื่องผีมอญ จึงไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมที่คน ในตระกูลผีกระทำให้แก่ปะโน้กเท่านั้น หากยังเป็นการ “รวมญาติ” ที่ทำให้สมาชิก ในตระกูลผีทุกคนได้มาพบปะกัน เพื่อทำกิจกรรมทางความเชื่อร่วมกันเป็นประจำทุกปี ในพิธีกรรมเลี้ยงผี

จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงมีบทบาทต่อครอบครัว ทั้งการสร้างความเป็นปึกแผ่น ร่วมกันเป็นปึกแผ่น ไม่แตกแยกห่างหายกัน ไม่ให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว มีการกลับมา ช่วยกันประกอบพิธีและรับประทานอาหารร่วมกัน ระหว่างนั้นมักถามสารทุกข์สุกดิบ ว่าเป็นอยู่อย่างไรสุขสบายดีหรือไม่

ภาพที่ 6

คนในหมู่บ้านที่มาร่วมช่วยงานในวันที่ประกอบพิธีไหว้ผีโรง

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568

2) บทบาทต่อผู้คนในหมู่บ้าน จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่าเจ้าภาพ จะบอกกล่าวคนในหมู่บ้านว่าจะจัดพิธีกรรมนี้ขึ้น โดยการเชิญตามภาษาคนในท้องถิ่น จะเรียกว่า “มากินหมู” ซึ่งคำนี้จะเป็นที่ทราบกันของคนในหมู่บ้านว่าบ้านของเจ้าภาพ

ท่านนี้จะประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรง เมื่อถึงวันงานชาวบ้านจึงเดินทางมาร่วมพิธีตามคำเชิญชวนของเจ้าภาพ

นอกจากนี้ เจ้าภาพยังมีการรับซองเงินด้วย ซึ่งบางท่านที่ไม่ได้มีกำลังจะมอบซองคืนแก่เจ้าภาพ จะเลือก “ใช้แรง” แทน การใช้แรง คือ การที่เจ้าภาพเคยไป “เอาแรง” ของคนในหมู่บ้านไว้แล้วเมื่อถึงงานของตนคนในหมู่บ้านจึงมาใช้แรงคืน การปฏิบัติเช่นนี้คล้ายกับประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวของชาวนา ดังที่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2562) อธิบายว่า ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว คือ ประเพณีที่เจ้าของนาจะแจ้งให้เพื่อนบ้านทราบว่าจะเกี่ยวข้าวเมื่อใดและเมื่อถึงวันที่กำหนดเจ้าของนาจะต้องปักธงไว้ที่นาของตนเพื่อให้เพื่อนบ้านหรือแขกที่ทราบจะได้มาช่วยเกี่ยวได้ถูกต้อง แสดงถึงความเสียสละที่สละเวลาส่วนตัวเพื่อจะทำให้พิธีสำเร็จผ่านไปด้วยดี

จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี รวมถึงความสัมพันธ์อันดีงาม ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในหมู่บ้านที่มาร่วมพิธีและช่วยเอาแรงเจ้าภาพทั้งแรงกาย แรงใจ หรือกำลังทรัพย์ ทำให้การประกอบพิธีเป็นไปอย่างสมบูรณ์

จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงของหมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง มีบทบาทต่อชาวบ้านหลากหลายด้าน ได้แก่ การควบคุมพฤติกรรมและเป็นที่พึ่งด้านต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน การแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น การสืบทอดคติการบูชาบรรพบุรุษที่มีรากมาจากมอญ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามแก่ครอบครัวและผู้คนในหมู่บ้าน บทบาทดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นความเชื่อพิธีกรรม และวิถีชีวิตของผู้ที่นับถือบูชา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพิธีกรรมในฐานะเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้าน ทั้งยังแสดงถึงการสืบสานความศรัทธาจากรุ่นสู่รุ่น และหลอมรวมผู้คนเข้าได้ด้วยกัน

8. สรุปและอภิปรายผล

บทความวิจัยเรื่อง “พิธีกรรมไหว้ผีโรง หมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง : ประเภทและบทบาทหน้าที่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทและบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรงที่มีต่อหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบล

โพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนในการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรง

ผลการศึกษาพบว่าการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีโรงมี 3 ประเภท ได้แก่ พิธีรับผีโรง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการรับช่วงต่อเชื้อสายผีโรงจากบรรพบุรุษโดยไม่ต้องมีการประกอบพิธีกรรม พิธีส่งผีโรงมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายหมูให้เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ผีโรงจะประกอบพิธีเมื่อตระกูลที่สืบเชื้อสายมีบุตรเกิดใหม่แล้วรอจนกระทั่งเด็กพูดคำว่า “หมู” หรือครอบครัวมีความพร้อม และพิธีแก้ผีโรงมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนบางสิ่งเมื่อผู้นับถือเกิดความไม่สบายใจ กังวล เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ยากจะควบคุม ผู้สืบเชื้อสายจะไปบนบานศาลกล่าวผีโรง เมื่อสมหวังดังที่ตั้งใจจะประกอบพิธีแก้ผีโรง คล้ายกับการแก้บน ซึ่งทั้งพิธีส่งผีโรงและพิธีแก้ผีโรงมีองค์ประกอบในการประกอบพิธีเหมือนกัน ส่วนบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรงที่มีต่อหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยพบว่ามี 5 บทบาทหลัก สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

บทบาทของพิธีกรรมไหว้ผีโรงต่อคนในหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

บทบาทหน้าที่	พิธีกรรม			
	รับผีโรง	ส่งผีโรง	แก้ผีโรง	
1. บทบาทการเป็นที่พึ่งด้านต่าง ๆ	1.1 การเป็นที่พึ่งเรื่องสุขภาพ			✓
	1.2 การเป็นที่พึ่งเรื่องการรักษา			✓
	1.3 การเป็นที่พึ่งเรื่องโชคลาภ	✓		
	1.4 การเป็นที่พึ่งเรื่องการเรียนรู้	✓		

ตารางที่ 2

บทบาทของพิธีกรรมไหว้ผีโรงต่อคนในหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง (ต่อ)

บทบาทหน้าที่		พิธีกรรม	รับผีโรง	ส่งผีโรง	แก้ผีโรง
2. บทบาทการควบคุมพฤติกรรมคนในสังคม			✓	✓	
3. การสืบทอดคติการบูชาบรรพบุรุษที่มีรากมาจากมอญ			✓	✓	✓
4. การแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น				✓	✓
5. การสร้าง	5.1 ครอบครั			✓	✓
ความสัมพันธ์	5.2 หมู่บ้าน			✓	✓
อันดีงาม					

จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมไหว้ผีโรงมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อผู้มีความเชื่อเรื่องการไหว้ผีโรงในหลากหลายด้าน ทั้งบทบาทหลักและบทบาทแฝง โดยบทบาทหลัก คือ การเป็นที่พึ่งด้านต่าง ๆ และการควบคุมพฤติกรรมคนในสังคม ส่วนบทบาทอื่น ๆ นั้นเป็นบทบาทแฝงทั้งการสืบทอดคติการบูชาบรรพบุรุษที่มีรากมาจากมอญ การแสดงอัตลักษณ์ให้ท้องถิ่น และการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามให้ครอบครัวและคนในหมู่บ้าน บทบาทต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกล่าวมานี้ ล้วนเป็นบทบาทในการรักษาเสถียรภาพของวัฒนธรรม (Maintain the stability of culture) ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของคติชน (function of folklore) สำคัญที่วิลเลียมบาสคอมเสนอไว้ (สุกัญญา สุขฉายา, 2549, น. 6)

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าแม้อำเภอสสามโก้และอำเภวิเศษชัยชาญจะมีการประกอบพิธีไหว้ผีโรงเช่นกัน แต่พิธีกรรมไหว้ผีโรงของอำเภอสสามโก้นั้นมีบริบทการประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างจากการประกอบพิธีในอำเภวิเศษชัยชาญ ดังเช่น การส่งผีโรงของอำเภอสสามโก้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กเริ่มพูดคำว่า “หมู” หรือเด็กมีความพร้อมในการประกอบ

พิธีซึ่งมีความแตกต่างจากอำเภอวิเศษชัยชาญที่จะทำขึ้นในพิธีแก้ผีโรง ดังที่ จังหวัดอ่างทอง (2542, น. 235) กล่าวว่า การแก้ผีโรงตามประเพณีนับถือในแต่ละถิ่นดูเหมือนไม่ค่อยตรงกันนักซึ่งอาจเนื่องมาจากการพัฒนาขึ้น ทำให้การทำพิธีหลายอย่างเปลี่ยนไป แต่นางแจ่งยืนยันว่าตามประเพณีแท้จริงจะต้อง “รอให้เด็กเติบโตขนาดกินหมูได้” จึงจะทำพิธีแก้ผีโรง

นอกจากนี้ จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมองว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวอ่างทองประกอบพิธีไหว้ผีโรง คือ ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ จะเห็นได้ว่าอำเภอสามโก้ในอดีตชาวมอญได้อพยพเข้ามาในจังหวัดอ่างทองตามลำดับ ดังที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวใน “พงษาวดารเรื่องเรารบพม่าครั้งกรุงศรีอยุธยา” ความว่า พระเจ้าหงสาวดีตะเบ็งชเวตี้ยกกองทัพเข้ามาถึงเมืองกาญจนบุรี ไม่เห็นมีผู้ใดต่อสู้ก็ยกพลเลยเข้าเขตเมืองสุพรรณบุรี กองทัพไทยทนกำลังไม่ได้ก็ถอยหนีมากรุงศรีอยุธยาพม่าก็ยกตามเข้ามาทางลำสามโก้ป่าโมก ชำมแม่น้ำเจ้าพระยาแถวบางโพงผาง มาเข้าซานพระนครทางทุ่งลุมพลีข้างด้านเหนือ (วชิรญาณ, 2568) เป็นไปได้ว่ามอญเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวอาจมีการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีได้

นอกจากนี้ เรื่องเล่าเหนือธรรมชาติ (Supernatural narrative) หรือเรื่องราวเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ของผีโรงทั้งที่เล่าสืบต่อกันมาแบบมุขปาฐะ และที่เผยแพร่ทางช่องทางออนไลน์ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านเกรงกลัวว่าจะเกิดเหตุการณ์ไม่ดีเกี่ยวกับตนเองและคนในครอบครัว เช่น เกิดการเจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ เป็นต้น จึงประกอบพิธีไหว้ผีโรงสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ดังเช่น รายการแฉ ช่อง GMM25 Thailand (2563) ซึ่งนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ ความเชื่อการไหว้ผีโรงความตอนหนึ่งว่า

ปรากฏเรื่องราวนี้เป็นเรื่องที่แปลกท่านผู้ชมครับ มันเป็นเรื่องที่หลอนที่คนพูดถึงมากที่จังหวัดอ่างทองอยู่ดี ๆ เป็นอัมพฤษกันทั้งบ้านเลยครอบครัว 4 คน เหลือเพียงหลานคนสุดท้ายที่ยังปรกติอยู่ ปรากฏว่าคลอดลูกออกมาไม่สมบูรณ์ . . . ทำไมถึงป่วย รุ้มัย คือนางก็จน คือคนเขาบอกว่าลูกเขยจากแข็งแรง ๆ อย่างนี้ คนแนะนำให้ไหว้ผีโรง ลูกเขยบอกผมจะเอาเงินที่ไหนไหว้เงินจะกินยังไม่มี เข้ามาเป็นเลย . . . ชาวอมรินทร์ก็ได้พูดคุยกับนางทุเรียนที่มีอาการชักซ้ายอ่อนแรงเนี่ย หมอวินิจฉัยว่าเป็นเส้นเลือดในสมองตีบ เปิดเผยว่าตนยอมรับว่าเอ่ยปากพูดว่าจะไม่ให้ไหว้ผีโรงเพราะครอบครัวไม่มีเงินซึ่งตนไม่คิดว่าจะมีเรื่องแบบนี้เกิดขึ้น

อนึ่ง พิธีไหว้ผีโรงไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (Supernatural) เท่านั้น หากแต่ยังแสดงถึงความเชื่อทางพุทธศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับผีที่อยู่ร่วมกันได้อย่างลงตัว ดังจะเห็นได้ว่า หมู่บ้านวัดโบสถ์ซึ่งชาวบ้านนับถือพุทธศาสนา มีวัดโบสถ์เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน แต่ก็ยังมีการนับถือผีโรงด้วย การไหว้ผีโรงมิได้เกี่ยวข้องกับผีเท่านั้นแต่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธด้วย ดังที่ มุกดา แสงวิเชียร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2568) ผู้สืบเชื้อสายและผู้ร่วมพิธีกรรมไหว้ผีโรงหมู่บ้านวัดโบสถ์ เล่าว่า “ที่เรานับถือผีโรงเนี่ย เราก็ไหว้กันมาแต่ตั้งแต่เดิมทำตามพ่อแม่ปู่ย่าเขาสั่งสอนมาให้ไหว้ แต่เราก็เข้าวัดใส่บาตรทำบุญปกติไม่เคยขาดเคยเว้น ทำควบคู่กันมา ทำบุญเสร็จก็กรวดน้ำให้บรรพบุรุษพ่อแม่ที่ตายไปแล้ว”

นอกจากนี้ ยังเห็นชัดเจนว่าการประกอบพิธีไหว้ผีโรงมิได้เกี่ยวข้องกับผีเท่านั้นแต่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธด้วย สังเกตได้ว่าพิธีส่งผีโรงก่อนที่จะจบพิธีเจ้าภาพจะกล่าว “ลา” ก่อนนำหมูและอาหารที่ใช้ประกอบพิธีไปรับประทาน ดังที่ เจียน จันทอง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 17 มกราคม, 2568) นายพิธีผีโรงหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอ่างทอง กล่าวในพิธีว่า “เสส้มังคลา ยาจา มะ” แปลว่า ขอส่วนที่เหลืออันเป็นมงคลเพื่อความสุขของลูกด้วยเถิด ซึ่งเป็นบทเดียวกับที่สมรवासกล่าวลาชาวพระพุทธ สอดคล้องกับรามัญคดี – MON Studies

(2558) กล่าวถึงในพิธีแก้ผีโรงหลังจากเตรียมของในการประกอบพิธีเสร็จ จะมีการตั้งนะโม 3 จบเพื่อบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยจิตศรัทธาอันบริสุทธิ์และกล่าวบทลาเครื่องบูชาเช่นเดียวกับพิธีพุทธ

ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้ความเห็นว่า “ศาสนาพุทธ” กับ “ศาสนาผี” เป็นสิ่งที่อยู่คู่กัน “... หลักการของพุทธเป็นหน้าเป็นตาให้เราเผชิญกับศาสนาอื่น ๆ ได้ทั้งโลก ในขณะที่หลักการของศาสนาผีครอบงำวิถีคิดและการดำเนินชีวิตจริงของคนไทยส่วนใหญ่ต่อไป...” โดยหลักการประการหนึ่งของศาสนาผี คือ การนับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมรูปแบบและเนื้อหาของลัทธินับถือบรรพบุรุษมีลักษณะเฉพาะไม่ตรงกัน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2565, น. 24-25)

การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ อรุณ อินตา และคณะ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง “เลี้ยงผีมอญ ในมิติทางคติชนวิทยา” ซึ่งพบว่าความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีมอญของคนในชุมชนบ้านพุฒา อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจากบรรพบุรุษ และเมื่อบุคคลใดเกิดเจ็บป่วยจะขอให้ตนนั้นหาย เมื่อกลับมาเป็นปกติจึงจะแก้บน เช่นเดียวกับพิธีแก้ผีโรงที่จังหวัดอ่างทอง รวมถึงการทำพิธีดังกล่าวทำให้ทุกคนในตระกูลได้กลับมาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน อีกทั้งเมื่อทำพิธีเสร็จแล้วจะนำอาหารเช่น ไหว้มาเลี้ยงแขกที่มาร่วมพิธีรวมถึงคนในตระกูล ส่วนที่แตกต่างจากคนในหมู่บ้านวัดโบสถ์คือพิธีกรรมเลี้ยงผีมอญบ้านพุฒาเสมือนการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่หมู่บ้านวัดโบสถ์ไม่นับเป็นการทำบุญแต่เป็นการเซ่นไหว้เพื่อแสดงความเคารพบรรพบุรุษซึ่งไม่ได้ระบุว่าเป็นบรรพบุรุษท่านใด

นอกจากนี้ การศึกษาพิธีกรรมไหว้ผีโรงยังสอดคล้องกับ นนทลี พรธาดาวิทย์ (2559) เรื่อง “พิธีกรรมรำผีโรง: ความเชื่อของชาวมอญ” ซึ่งพบว่าอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เชื่อว่าหากเจ็บป่วยจะมีการบนบานศาลกล่าวต่อผีบรรพบุรุษให้ตนเองนั้นหาย แต่กระนั้นผู้วิจัยพบส่วนที่แตกต่างจากพิธีไหว้ผีโรงหมู่บ้านวัดโบสถ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดอ่างทอง คือ ที่หมู่บ้านวัดโบสถ์จะไม่ได้แยกเครื่องเซ่นไหว้เป็นเครื่องเซ่นผีมอญ เครื่องเซ่นผีไทย พานขันหมาก เครื่องเซ่นครูบาอาจารย์ จะแยกเป็นเพียงเครื่องเซ่นไหว้

เจ้าพ่อกับเจ้าแม่ผีโรง นอกจากนี้ ขั้นตอนการไหว้ผีโรงที่หมู่บ้านวัดโบสถ์ไม่มีการ“รำผีโรง” ดังนั้น พิธีไหว้ผีโรงที่หมู่บ้านวัดโบสถ์ จึงไม่ได้กำหนดเครื่องแต่งกายของผู้ร่วมพิธี ดังเช่นที่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก กำหนดให้มีทั้งผ้าถุง ผ้าสไบ ผ้าโพกหัว ดอกไม้ทัดหู ทั้งยังมีอุปกรณ์ในการทำพิธี ดังเช่น ดาบ แหวน

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ทำให้เห็นถึงพิธีกรรมการบูชาผีบรรพบุรุษของชาวอ่างทองที่มีรากมาจากมอญซึ่งมีความเป็นมาอย่างยาวนาน ทั้งยังมีประเพณีการประกอบพิธีที่มีอัตลักษณ์เฉพาะและมีบทบาทสำคัญต่อคนในหมู่บ้านวัดโบสถ์ แม้ในปัจจุบันในจังหวัดอ่างทองแห่งนี้จะมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจำนวนมาก “ความสมัยใหม่” เข้าถึงในท้องถิ่นอย่างชัดเจน เช่น มีไฟฟ้า ประปา ถนน รีสอร์ท โรงแรม คาเฟ่ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น แต่จากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า พิธีกรรมไหว้ผีโรงเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ชาวบ้านหมู่บ้านวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ ยังคงสืบทอดและรักษาไว้ผ่านกาลเวลาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นวัฒนธรรมที่มีได้สัมพันธ์เฉพาะกับครอบครัวหนึ่งเท่านั้น หากแต่ยังเชื่อมโยงสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในท้องถิ่นด้วย ดังนั้น พิธีกรรมไหว้ผีโรงจึงมิได้เป็นเพียงความเชื่อหนึ่ง แต่ยังเป็นสายใยที่เชื่อมโยงผู้คนเข้ากับรากเหง้าแห่งอดีต หลอมรวมชาวชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียว และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นสืบไป

9. ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีขอบเขตเฉพาะในชุมชนวัดโบสถ์ ตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทองเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไหว้ผีโรงพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดอ่างทองได้เช่นกัน เช่น อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอบางบาล นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมยังสามารถนำงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้พัฒนาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนได้สืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการส่งเสริมวัฒนธรรม. (3 ธันวาคม 2562). *ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมไทย*. https://www.culture.go.th/culture_th/ewt_new
- จังหวัดอ่างทอง. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดอ่างทอง*. ผู้แต่ง.
- จังหวัดอ่างทอง. (2554). *ประวัติศาสตร์จังหวัดอ่างทอง*. ผู้แต่ง.
- दानุภา ไชยพชรธรรม. (2560). *ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของประเทศไทย 76+1 จังหวัด*. แพรวธรรม.
- ทิวาวรรณ อิมสมัย. (2543). *อ่างทอง. องค์การค้ำของครูสภา*.
- ที่น้ออ่างทอง : TeeneeAngthong. (5 กุมภาพันธ์ 2566). *เล่าเรื่องเมืองอ่างทอง[EP04] พระปรางค์เก่าแก่กว่า 400 ปี วัดโบสถ์สามโก้ อำเภอสามโก้*. YouTube. <https://youtu.be/IXQC5ASgmw?si=dHCiMvv-HI0I3F1E>
- ธนวัฒน์ ลำเพ็ญ และ เพชรรุ่ง เทียนปัวโรจน์. (2560). *ประวัติศาสตร์ถิ่นบ้านท้องคั่งตำบลโพสะ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง พ.ศ. 2457-2529*. *วารสารวิชาการมนุษยและสังคมศาสตร์*, 5(2), 64-83.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *พิธีกรรมรำผีโง: ความเชื่อของชาวมอญ*. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(2017), 637-642.
- นก อึ้งโพธิ์. (2549). *วัฒนธรรมการบูชาโทเท็มของชนชาติกลุ่มน้อยในจีน*. *วารสารจีนศึกษา*, 1(1), 155-165.
- นันทพร อติเรกโชติสกุล, วาสนา ภาณุรักษ์, และ สุชาติ พิมพ์พันธุ์. (2552). *ประเพณีฝีมอญกับวิถีชีวิตของชุมชน ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา*. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*, 1(1), 54-69.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2565). *พุทธ-พราหมณ์-ผี หรือ ผี-พราหมณ์-พุทธ? ใน ผี-พราหมณ์-พุทธในศาสนาไทย*. นานตาแฮก.

- ปรีดี พิศณุมิวดี. (2562). “เมืองอ่างทองในมิติประวัติศาสตร์อยุธยา”. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 41(2), 265-272.
- พระครูโชติธรรมสุนทร (พระมหาช่วง อุ่เจริญ). (2538). *รามัญญานุสรณ์*. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศาล บุญผูก. (2565). *วิถีมอญในไทย*. สำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.
- ภูมินทร์ วาดเขียน, นกัสนันท์ เหลืองศักดิ์ศรี, และ ขวัญดาว มาอยู่. (2566). บทบาทของศาลเจ้ากับชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอ่างทอง. *วารสาร มจร บาลีศึกษาศึกษาพุทธโฆสปริทัศน์*, 9(2), 76-88.
- รัตนาวดี สวຍบำรุง, ภัฏญา วัฒนกุล, และ ชัยรัตน์ พลมุข. (2565). ความเชื่อเรื่องผีมอญของชาวมอญเจ็ดริ้ว: บทบาทในฐานะเครื่องมือจัดสรรทรัพยากร. *วารสารไทยศึกษา*, 18(2), 112-133.
- รัตนาวดี สวຍบำรุง. (2564). *บทบาททางสังคมของความเชื่อเรื่องผีมอญในตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]*. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2021.788>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นานมีบุ๊ค.
- รามัญคดี - MON Studies. (26 มีนาคม 2558). *ประเพณีรับผีโรงแก๊ผีโรงของมอญอ่างทอง* [Image attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/RamannMon/posts/ประเพณีรับผีโรงแก๊ผีโรงของมอญอ่างทอง/816432785098242/?locale=thTH>
- วชิรญาณ. (16 มกราคม 2568). *พงษาวดารเรื่องเรารบพม่าครั้งกรุงศรีอยุธยา*. <https://vajirayana.org/พงษาวดารเรื่องเรารบพม่าครั้งกรุงศรีอยุธยา>

- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (1 เมษายน 2544). *สัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมเลี้ยงผี “งานปี” บ้านเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์*. มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
<https://lek-prapai.org/home/view.php?id=802>
- ศิริพร ณ ถลาง. (2563). *ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกุลกร ยาไทย. (17 มิถุนายน 2566). *มอญ กลุ่มชาติพันธุ์ ในประเทศไทย*.
<https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/198/>
- สำนักงานจังหวัดอ่างทอง กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. (2558). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดอ่างทอง*. <http://123.242.159.135/2558/images/profile/report-atg.pdf>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). *พจนานุกรม ศัพท์มานุษยวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. อรุณการพิมพ์.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2549). *พิธีกรรม ตำนาน นิทาน เพลง : บทบาทของคติชนกับสังคมไทย*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสมชยา ธนังกุล. (2562). *ประวัติศาสตร์ ประเพณีมอญ*. สุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้ง.
- อบต.โพธิ์ม่วงพันธ์. (28 มิถุนายน 2568ก). *ประวัติความเป็นมา*.
<https://www.phomuangphan.go.th/history-rev2>
- อบต.โพธิ์ม่วงพันธ์. (28 มิถุนายน 2568ข). *วัดโบสถ์*.
<https://www.phomuangphan.go.th/trv-otp-detail?page=4&id=160>
- อบต.โพธิ์ม่วงพันธ์. (28 มิถุนายน 2568ค). *สภาพทั่วไป*.
<https://www.phomuangphan.go.th/condition>
- อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2561). *อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะสังคมศาสตร์, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.

อรนุช อินตา, ประจักษ์ สายแสง, กมล การกุศล, และ สุรัชชัย ยังสุข. (2558). เลี้ยงผีมอญ
ในมิติทางคติชนวิทยา. *วารสารราชพฤกษ์*, 13(2), 26-32.

ฮือฮา!! ชาวบ้านอ่างทองลั่นหมุดทำ “พิธีแก้ผีโหลง” เชื่อเป็นสิริมงคลลูกชายหัวปี (คลิป).
(19 กุมภาพันธ์ 2561). *MATICHON ONLINE*. [https://www.matichon.co.th/
region/news_847136](https://www.matichon.co.th/region/news_847136)

GMM25Thailand. (30 พฤศจิกายน 2563). *ตำนานการไหว้ผีโรง*. YouTube.
https://youtu.be/W_vGCyyXITU?si=eGYBxDMQw1f-9SjH

Springnews. (31 พฤษภาคม 2558). *ทำความรู้จัก “ประเพณีไหว้ผีโรง” ประเพณี
ท้องถิ่น จังหวัดชัยนาท*. YouTube. [https://youtu.be/WzynOPkp-
2Y?si=rCuHKG1IfJo56HhR](https://youtu.be/WzynOPkp-2Y?si=rCuHKG1IfJo56HhR)

Thairath Studio. [@thairathstudio]. (20 มิถุนายน 2566). *พิธีกรรมความเชื่อ “แก้ผีโรง”*.
#ผีโรง #อ่างทอง [Video]. TikTok. [https://www.tiktok.com/@thairathstudio/
video/7245211078035033346?_r=1&_t=ZS-8tlun](https://www.tiktok.com/@thairathstudio/video/7245211078035033346?_r=1&_t=ZS-8tlun)